

Zaštita prirode

I ovaj period izveštavanja obeležili su ranije prepoznati problemi, za čije je rešavanje neophodno jačanje administrativnih kapaciteta, inkluzivniji procesi donošenja odluka i bolja saradnja među sektorima, kao i politička spremnost za ispunjavanje visokih standarda zaštite prirode.

Slaba zakonodavna aktivnost nije ponudila odgovor na zakonska rešenja koja već izvesno vreme ne mogu da reše ukorenjene i rastuće raskorake između korišćenja i zaštite prirodnih vrednosti. U kreiranju i sprovođenju propisa upadljivu prednost ima brzina odobravanja razvojnih projekata i aktivnosti, s vrlo formalnim promišljanjem o efektima koje oni imaju na prirodu. I pored brojnih najava, nisu donete izmene i dopune Zakona o zaštiti prirode¹⁴⁴ koje se tiču izgradnje malih hidroelektrana u zaštićenim područjima. Posebno upadljiv primer za sporost zakonodavstva predstavlja desetogodišnje čekanje na usvajanje Uredbe o oceni prihvatljivosti za ekološku mrežu.

Jednako mukotrpan je i rad na definisanju strateškog okvira zaštite prirode, koji traje od 2016. godine i koji u poslednjoj iteraciji nudi dokument koji se bitno razlikuje od onog koji predviđa važeći Zakon o zaštiti prirode.

Sprovođenje Zakona o zaštiti prirode u pogledu zaštite područja kasni za proklamovanim vrednostima iz važećeg Prostornog plana Republike Srbije, usled dužine trajanja postupka proglašenja zaštite područja.

Jedan od pozitivnih pokazatelja je nešto veća otvorenost ka inicijativama koje dolaze iz civilnog društva za rešavanje problema nezakonitih radnji nad divljim vrstama.

Među uzrocima za loše stanje u sektoru svakako su ograničena sredstva koja država ulaže u zaštitu prirode, kao i nedovoljan broj projekata čijom bi se realizacijom unapredilo stanje u ovoj oblasti.

144 „Službeni glasnik Republike Srbije“, br. 36/2009, 88/2010, 91/2010 – ispr., 14/2016 i 95/2018 – dr. zakon.

Strateški i zakonodavni okvir

Iako planiran za mart 2019. godine, tokom perioda izveštavanja nije donet Predlog zakona o izmenama i dopunama Zakona o zaštiti prirode kojim bi se zabranila izgradnja malih hidroelektrana u zaštićenim područjima. S druge strane, Planom rada Vlade Republike Srbije za 2020. godinu¹⁴⁵ predviđeno je da se Predlog zakona o zaštiti prirode na dnevnom redu nađe do decembra 2020. godine. Nacrt nije dostupan javnosti, a imajući u vidu uopšten opis izmena koji je ponuđen, nije jasno šta će biti predmet izmena.

Izmenama i dopunama Zakona o zaštiti prirode iz 2010. godine utvrđena je obaveza Vlade da bliže propiše postupak ocene prihvatljivosti, čime bi se zakonski okvir Republike Srbije uskladio sa paragrafom 3) člana 6. Direktive o staništima Evropske unije, koji nalaže da planovi i programi koji bi mogli imati uticaj na zaštićena područja moraju biti predmet ocene prihvatljivosti. Uredba o oceni prihvatljivosti nije usvojena u periodu kojim se bavi ovaj izveštaj, iako je prema Planu rada Vlade Republike Srbije za 2019. godinu¹⁴⁶ na dnevnom redu trebalo da bude do decembra 2019. godine. Iako je u trećoj reviziji Nacionalnog programa usvajanja tekovina Evropske unije¹⁴⁷ iz februara 2018. navedeno da je nacrt ove Uredbe već pripremljen, on do objavljivanja ovog izveštaja nije bio dostupan javnosti.

Pravilnik o proglašavanju i zaštiti lovostajem zaštićenih vrsta divljači¹⁴⁸, koji je na snazi od 2016. godine, nije u skladu s Direktivom o pticama Evropske unije, jer omogućava lov određenih vrsta divljači tokom cele godine radi sprečavanja šteta u lovištima, bez ispunjavanja zahteva koje u tom pogledu postavlja paragraf 2) člana 9. pomenute Direktive. Takođe, ovaj pravilnik i dalje zadržava

145 Vlada Republike Srbije (2020): Plan rada Vlade za 2020. godinu, dostupno na: https://www.srbija.gov.rs/extfile/sr/370541/plan-rada-vlade-srbije-za-2020_cyr.pdf

146 Vlada Republike Srbije (2019): Plan rada Vlade za 2019. godinu, dostupno na: http://www.gs.gov.rs/doc/PLAN_RADA_VLADE_2019.pdf

147 https://www.mei.gov.rs/upload/documents/nacionalna_dokumenta/npaa/npaa_2018_2021.pdf

148 „Službeni glasnik Republike Srbije“, br. 9/2012, 31/2013, 55/2015, 67/2015 i 75/2016.

lovni status grlice (*Streptopelia turtur*), a da pritom ne određuje tačno period lovostaja, a odstupa i od principa Direktive o pticama u pogledu lova vrsta koje imaju nepovoljan status zaštite, kao i lova i uznemiravanja lovom tokom perioda razmnožavanja trajno zaštićenih ili vrsta zaštićenih lovostajem. Tokom perioda izveštavanja nije bilo naznaka da će doći do izmena i dopuna ovog pravilnika, a isti je slučaj i s Pravilnikom o proglašenju i zaštiti strogo zaštićenih i zaštićenih vrsta biljaka, životinja i gljiva¹⁴⁹, odnosno usklađivanja statusa vrsta zaštićenih nacionalnim zakonodavstvom s njihovim statusima propisanim Direktivom o pticama, odnosno Direktivom o staništima.

Iako je, prema nezvaničnim informacijama, priprema izmena i dopuna Zakona o divljači i lovstvu¹⁵⁰ započeta tokom 2018. godine imenovanjem članova Radne grupe, ni u 2019. godini javnosti nisu bile dostupne informacije o rezultatima njenog rada. Prema Planu rada Vlade Republike Srbije za 2020. godinu Predlog zakona trebalo bi da se nađe na dnevnom redu do decembra 2020. godine.

Planovima rada Vlada Republike Srbije za 2019. odnosno 2020. godinu, rokovi za završetak Predloga zakona o izmenama i dopunama Zakona o zaštiti i održivom korišćenju ribljeg fonda¹⁵¹ pomereni su s marta 2019. na decembar 2020. godine. Učešće dela zainteresovane javnosti od rane faze pripreme zakona obezbeđeno je imenovanjem predstavnika organizacija civilnog društva za članove posebne Radne grupe koja priprema Predlog zakona.

Za zakonodavstvo zaštite prirode u Republici Srbiji novina je nastojanje da se prekogranični promet i trgovina divljim vrstama biljaka i životinja uredi posebnim zakonom, koji bi, prema Planu rada Vlade Republike Srbije za 2020. godinu, trebalo da bude na dnevnom redu do decembra, što je prilika da se ova oblast uredi na celovitiji način i da se zakonski okvir u potpunosti uskladi sa EU Uredbom o regulisanju trgovine divljim vrstama (EC No. 338/97).

Nakon nekoliko godina u izradi, u decembru 2019. godine predstavljen je Predlog programa zaštite prirode Republike Srbije za period od 2020. do 2022. godine. Predlog je izradila prema mišljenju Republičkog sekretarijata za

149 „Službeni glasnik Republike Srbije“, br. 5/2010, 47/2011, 32/2016 i 98/2016.

150 „Službeni glasnik Republike Srbije“, br. 18/2010 i 95/2018 – dr.zakon.

151 „Službeni glasnik Republike Srbije“, br. 128/2014 i 95/2018 – dr.zakon.

javne politike Radna grupa formirana od strane Ministarstva zaštite životne sredine na osnovu revizije Predloga strategije zaštite prirode Republike Srbije za period od 2019. do 2025. godine¹⁵² u skladu sa Zakonom o planskom sistemu Republike Srbije¹⁵³. Prema zvaničnom saopštenju, postupak javnog uvida u dokument sproveden je 2016. godine, nakon čega je izvršeno usaglašavanje s dostavljenim komentarima.^{154,155} Iako po obuhvatu usklađen sa Zakonom o planskom sistemu, dokument bitno odstupa od perioda na koji se donosi, koji predviđa Zakon o zaštiti prirode.

152 <https://www.ekologija.gov.rs/predlog-strategije-zastite-prirode-za-period-od-2019-do-2025-godine/>

153 „Službeni glasnik Republike Srbije“, br. 30/2018.

154 <https://www.ekologija.gov.rs/predlog-programa-zastite-prirode-za-period-od-2020-do-2022-godine/>

155 <https://www.ekologija.gov.rs/javni-ovid-o-predlogu-strategije-o-zastiti-prirode/?lang=lat>

Sprovođenje propisa

Prema obaveštenjima na internet stranici Ministarstva zaštite životne sredine tokom perioda izveštavanja pokrenuti su postupci zaštite i revizije za 23 prirodna dobra, ukupne površine oko 90 hiljada hektara (90.498,82 ha), i sprovedeni postupci javnog uvida o uredbama o zaštiti tri područja.¹⁵⁶ U istom periodu, Vlada Republike Srbije je usvojila osam uredbi o proglašenju zaštite područja. Međutim, nijedna od njih nije bila predviđena Planom rada Vlade Republike Srbije za 2019. godinu. Za 2019. godinu planirano je proglašenje 14 zaštićenih područja, do čega još uvek nije došlo.¹⁵⁷

Ceo proces zaštite područja neretko traje godinama, kako period koji protekne do proglašenja početka postupka zaštite^{158,159,160,161}, tako i period od početka postupka do donošenja akta o proglašenju^{162,163} što znatno otežava prevazilaženje raskoraka između zaštite i korišćenja prostora, kao i efikasno sprovođenje mera zaštite, vodeći osiromašenju prirodnih vrednosti područja.

Osim proglašenja zaštite područja, od kojih su mnoga područja ekološke mreže koja ispunjavaju kriterijume NATURA 2000, postoji niz problema koji se tiču sprovođenja zaštite. Upadljiva prednost u upravljanju ovim područjima data je eksploataciji, a zaštita se najčešće svodi na zaštitu resursa koji se eksploatišu. Zbog slabosti u planovima upravljanja i njihovom sprovođenju, koji retko sa-

156 <http://www.ekologija.gov.rs/category/obavestenja/zastita-priode>

157 <https://www.srbija.gov.rs/dokument/358235/sednice-vlade-za-vreme-mandata-vlade-republike-srbije-izabrane-29-juna-2017-godine-dokumenti-sa-sednica-odrzanih-2019-godine.php>

158 <http://www.pzzp.rs/rs/sr/zastita-priode/studije-zastite/podrucja-u-postupku-zastite/item/605-specijalni-rezervat-priode-pasnjaci-velike-droplje.html>

159 <https://www.ekologija.gov.rs/obavestenje-o-postupku-pokretanja-zastite-specijalnog-rezervata-priode-pasnjaci-velike-droplje/>

160 <http://www.pzzp.rs/rs/sr/zastita-priode/studije-zastite/podrucja-u-postupku-zastite/item/361-predeo-izuzetnih-odlika-potamisje.html>

161 <https://www.ekologija.gov.rs/obavestenje-o-postupku-pokretanja-revizije-zastite-predela-izuzetnih-odlika-potamisje/>

162 <http://www.pzzp.rs/rs/sr/zastita-priode/studije-zastite/podrucja-u-postupku-zastite/item/163-specijalni-rezervat-priode-karadordevo-uskladjivanje-sa-zakonom-o-zastiti-priode.html>

163 <https://www.ekologija.gov.rs/obavestenje-o-postupku-pokretanja-zastite-specijalnog-rezervata-priode-karadjordjevo/>

drže ažurne i kvalitetne podatke o biodiverzitetu, izostaju restriktivni uslovi za sprovođenje različitih aktivnosti i projekata koje imaju štetan uticaj na biodiverzitet, kao i prirodne vrednosti područja u celini. Među problemima su i kratki rokovi koje za izdavanje uslova zaštite prirode predviđaju procedure iz Zakona o planiranju i izgradnji¹⁶⁴, kao i vrlo formalan postupak procene uticaja na životnu sredinu koji se nalazi na samom kraju procesa izdavanja dozvola nosiocima projekata. Iz prethodno navedenog, kao i iz činjenice da ne postoji propisan postupak ocene prihvatljivosti planova i projekata za ekološku mrežu, proizilazi da ne postoje uslovi za dostizanje standarda zaštite staništa i vrsta propisanih Direktivom o pticama i Direktivom o staništima. O tome svedoči i povećanje pritiska na ekološku mrežu u vidu planiranja i sprovođenja projekata elektroenergetske, putne i druge infrastrukture, turizma, eksploatacije mineralnih sirovina i dr. Pored nepromenjenog stanja kada su u pitanju projekti izgradnje malih hidroelektrana, naročitu zabrinutost izazivaju projekti ski-centara i infrastukture za zimski turizam u najvrednijim zaštićenim područjima, poput Nacionalnog parka Kopaonik,^{165,166,167,168} Parka prirode Stara planina¹⁶⁹, Parka prirode Zlatibor¹⁷⁰ i Parka prirode Golija.^{171,172}

Tokom perioda izveštavanja nastavljene su aktivnosti na uspostavljanju ekološke mreže Republike Srbije i ekološke mreže Evropske unije NATURA 2000 u Srbiji, kroz projekte koji su finansirani iz budžeta Republike Srbije i iz pretpristupnih fondova Evropske unije. Ministarstvo zaštite životne sredine deo sredstava

164 „Službeni glasnik Republike Srbije“, br. 72/2009, 81/2009 – ispr., 64/2010 – US, 24/2011, 121/2012, 42/2013 – US, 50/2013 – US, 98/2013 – US, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 – dr. zakon i 9/2020.

165 <https://www.ekologija.gov.rs/resenje-o-davanju-saglasnosti-na-studiju-o-proceni-uticaja-na-zivotnu-sredinu-projekta-izgradnje-ski-staze-na-k-p-br-550-23-i-551-2-k-o-dobroselica/>

166 <https://www.ekologija.gov.rs/resenje-o-davanju-saglasnosti-na-studiju-o-proceni-uticaja-na-zivotnu-sredinu-projekta-izgradnje-ski-staze-na-k-p-br-550-23-i-551-2-k-o-dobroselica-2/>

167 <https://www.ekologija.gov.rs/zahtev-za-odlucivanje-o-potrebi-procene-uticaja-na-zivotnu-sredinu-projekta-izgradnje-ski-staze-pancic-duboka-u-okviru-alpskog-skijalista-tc-kopaonik-na-k-p-1319-15-1328-3/>

168 <https://www.ekologija.gov.rs/zahtev-za-odlucivanje-o-potrebi-procene-uticaja-na-zivotnu-sredinu-projekta-izgradnje-ski-staze-u-okviru-alpskog-skijalista-tc-kopaonik-na-k-p-1319-15-i-1333-1-ko-brzece/>

169 <http://www.jpstaraplanina.rs/lat/javna-prezentacija-urbanistickog-projekta-za-izgradnju-sportsko-rekreativnog-centra-na-jabuckom-ravnistu/>

170 <https://www.ekologija.gov.rs/resenje-o-davanju-saglasnosti-na-studiju-o-proceni-uticaja-na-zivotnu-sredinu-projekta-izgradnje-ski-staze-na-k-p-br-550-23-i-551-2-k-o-dobroselica-2/>

171 <https://www.ekologija.gov.rs/zahtev-za-odlucivanje-o-potrebi-procene-uticaja-na-zivotnu-sredinu-projekta-izgradnje-ski-staze-u-okviru-alpskog-skijalista-tc-kopaonik-na-k-p-1319-15-i-1333-1-ko-brzece/>

172 <http://pticesrbije.rs/2019/10/26/golija-dom-za-najrede-sove-u-srbiji-evo-sta-ugrozava-njihov-opstanak/>

za podršku radu Zavoda za zaštitu prirode Srbije namenilo je za projekte koje se bave pribavljanjem podataka o tipovima staništa i pojedinačnim grupama organizama flore i faune i podataka o pticama, kao i pribavljanjem podataka u cilju izrade crvenih lista pojedinačnih grupa organizama. Pored ostalog, ovi projekti bi trebalo da rezultiraju predlogom SPA, odnosno SCI područja, kao i predlozima izmena i dopuna Pravilnika o proglašenju i zaštiti strogo zaštićenih i zaštićenih vrsta biljaka, životinja i gljiva. U toku prošle godine završene su projektne aktivnosti započete 2018. godine, i otpočeli su novi projekti sa sličnim ciljevima. Informacije o postignutim rezultatima i sprovedenim aktivnostima na ovim projektima nisu javno dostupne.¹⁷³

Iz IPA programa Evropske unije izdvojena su sredstva za nastavak uspostavljanja NATURA 2000 mreže u Srbiji, a dvogodišnji projekat započet je u maju 2019. godine. Realizacija projekta zasniva se na ostvarivanju nekoliko planiranih rezultata: završeno imenovanje potencijalnih SPA i SCI područja u skladu s Direktivama o pticama i staništima; razvijen informativni sistem, baza podataka i GIS za NATURA 2000 područja; usklađivanje i revidiranje nacionalnog zakonodavstva s direktivama zaštite prirode Evropske unije; učvršćivanje tehničke i administrativne sposobnosti za sprovođenje Zakona o zaštiti prirode; sprovođenje kampanje o podizanju svesti o NATURA 2000 mreži.¹⁷⁴ Sudeći prema faznom izveštaju o sprovođenju ovog projekta, tokom 2019. godine se pretežno radilo na uspostavljanju projektnog tima, ostvarivanju saradnje s različitim akterima u oblasti zaštite prirode i ostvarivanju prva dva postavljena rezultata.¹⁷⁵

Izvesno angažovanje Ministarstva zaštite životne sredine bilo je primetno oko nekih problema koji su prethodnih godina privlačili dosta pažnje javnosti, kakvo je spaljivanje ostataka strnih useva i požara koje je ono prouzrokovalo. Pored zalaganja za jačanje nadzora i odgovarajuću kaznenu politiku, pozitivan

173 <http://portal.ujn.gov.rs/RezultatiPretrage.aspx?tab=1&pocetna=1&tp=F1KlmN+JuNI=&nnar=OvHT0c990-MLWsq+56Oeh4ox1WYxFmSpGpMjJ6frDW2C9lggL+FqgTowl8hrmi326CKBcjOoU2scq7yhNN7AoLQ==>

174 <http://natura-2000.euzatebe.rs/rs/o-projektu>

175 Eptisa: EU for Natura 2000 in Serbia. 1st Interim Report 27th July 2019 – 31st January 2020

iskorak predstavlja i uključivanje organizacija civilnog društva u kampanju edukacije javnosti.^{176,177}

U toku prethodne godine ostvaren je napredak u upravljanju nacionalnim parkovima u Srbiji, kroz uspostavljanje saveta korisnika u tri nacionalna parka¹⁷⁸, kako je u skladu sa Zakonom o nacionalnim parkovima¹⁷⁹ propisalo Ministarstvo zaštite životne sredine. Saveti korisnika imaju cilj da obezbede održivo upravljanje resursima ovih zaštićenih područja kroz učešće lokalnih zajednica u izradi planova i programa upravljanja.

Akcionni planovi za upravljanje populacijama risa i medveda pripremljeni su tokom 2019. godine. Izradu ovih planova finansiralo je Ministarstvo zaštite životne sredine, a sprovodili su je stručnjaci sa Biološkog fakulteta i iz Prirodnačkog muzeja u Beogradu. U konsultacije tokom izrade planova bile su uključene i organizacije civilnog društva. Prema raspoloživim informacijama, nacrti planova su predati Ministarstvu, ali još uvek nema informacija kada će i na koji način ovi planovi biti ozvaničeni.

Ministarstvo zaštite životne sredine je od 1. januara 2019. godine obustavilo izlov kečige (*Acipenser ruthenus*)¹⁸⁰. Takođe, za 2019. godinu Ministarstvo je budžetiralo sredstva za dodatna istraživanja stanja populacija ove vrste u Republici Srbiji kako bi se propisale dalje mere zaštite. Početkom 2019. godine pokrenuli su postupak javne nabavke za populaciono istraživanje kečige, ali je u maju 2019. godine na sajtu Ministarstva objavljeno da tender nije prošao s obzirom na to da nije bilo dostavljenih ponuda.¹⁸¹ Prema nezvaničnim informacijama tender će biti ponovljen u 2020. godini.

U periodu kojim se bavi ovaj izveštaj bilo je aktivnosti na izgradnji kapaciteta nadležnih organa za borbu protiv kriminala vezanog za ugrožene divlje vrste. U oktobru 2019. godine, obuka namenjena policiji, carini i tužilaštvu organi-

176 <https://www.ekologija.gov.rs/projekti/ne-pali-strnjiku/>

177 <https://www.ekologija.gov.rs/poziv-javnosti-ne-palimo-strnjiku/>

178 <https://www.ekologija.gov.rs/osnovani-saveti-korisnika-u-tri-nacionalna-parka-srbije/>

179 „Službeni glasnik Republike Srbije“, br. 84/2015 i 95/2018 – dr. zakon

180 <https://www.wwfadria.org/sr/?uNewsID=340452>

181 https://www.ekologija.gov.rs/wp-content/uploads/nabavke/2019/OBAVESTENJE_O_OBUSTAVI_POSTUPKA_KECIGA.pdf

zovana je u saradnji Ministarstva zaštite životne sredine Republike Srbije i Ministarstva odbrane Republike Italije.¹⁸² U februaru 2020. godine održana je obuka namenjena inspektorima, predstavnicima policije, tužiocima i sudijama osnovnih sudova, izvedena u zajedničkoj organizaciji OCD i Ministarstva zaštite životne sredine, čiji je cilj bio jačanje kapaciteta za sprovođenje istraga i otkrivanje nezakonitih radnji koja se tiču divljih vrsta i njihovih staništa.^{183,184}

Iako civilno društvo već godinama ukazuje na postojanje problema trovanja divljih životinja, a naročito ptica, i na nedostatak usmerenog delovanja ka njegovom sistemskom rešavanju, ni u toku 2019. godine nije ostvaren napredak na ovom polju. Krajem 2019. godine je, od strane organizacija civilnog društva, pokrenuta inicijativa za uspostavljanje radne grupe protiv trovanja životinja i izradu smernica za postupanje u slučajevima trovanja. U Ministarstvu zaštite životne sredine izrada sličnog dokumenta, koji treba da uredi nadležnost organa, ne samo u slučajevima trovanja već i u drugim slučajevima nezakonitih radnji na divljim vrstama, započeta je 2017. godine, ali ni u ovom periodu izveštavanja nije bilo informacija o tome dokle je proces stigao. Ujedno, grupa OCD podnela je u septembru 2019. godine Republičkom sekretarijatu za javne politike Predlog nacionalne strategije za borbu protiv nezakonitog ubijanja, hvatanja, držanja i trgovine divljim pticama, čiji je cilj uspostavljanje strateškog okvira za unapređenje zaštite ptica.

Sporazum o očuvanju afričko-evroazijskih migratornih ptica vodenih staništa, potvrđen 2018. godine, za Srbiju je stupio na snagu 1. marta 2019. godine¹⁸⁵, a tokom perioda kojim se bavi ovaj izveštaj nije bilo informacija o sprovođenju mera u cilju ispunjavanja obaveza preuzetih pristupanjem ovom sporazumu. Isto važi i za Sporazum o očuvanju populacija slepih miševa u Evropi, koji je stupio na snagu 10. marta 2019. godine.^{186, 187} Nije poznato da li su telima ovih međunarodnih sporazuma dostavljeni nacionalni izveštaji.

182 <https://www.ekologija.gov.rs/saradnja-sa-ministarstvom-odbrane-republike-italije-arma-dei-carabinieri-u-suzbijanju-kriminala-vezanog-za-ugrozene-divlje-vrste/>

183 <https://www.ekologija.gov.rs/odrzana-obuka-za-otkrivanje-procesuiranje-i-sankcionisanje-prestupavezanih-za-divlje-vrste/>

184 <https://www.wwfadria.org/sr/?uNewsID=360394>

185 <https://www.unep-aewa.org/en/news/serbia-accedes-aewa-party-no-79>

186 „Službeni glasnik Republike Srbije – Međunarodni ugovori“, br. 13/2018.

187 „Službeni glasnik Republike Srbije – Međunarodni ugovori“, br. 3/2019.

Finansiranje

U Nacionalnoj strategiji za aproksimaciju u oblasti životne sredine procenjuje se da su ukupno potrebni troškovi aproksimacije u zaštiti prirode 139 miliona evra, što iznosi 1,3% ukupnog troška za oblast zaštite životne sredine.¹⁸⁸ Iz budžeta Republike Srbije za 2019. godinu, za zaštitu prirode utrošeno je 7,73% budžeta namenjenog Ministarstvu zaštite životne sredine, dok je Zakonom o budžetu za 2020. godinu za ovu oblast namenjeno 6,47% ukupne sume izdvojene za zaštitu životne sredine. Međutim, ako se ima u vidu da se suma koja se godišnje izdvaja za zaštitu prirode kreće između 500 i 600 miliona dinara, jasno je da će, ukoliko se izdvajanja za zaštitu prirode nastave ovim tempom, biti potrebne decenije da se dostigne neophodno ulaganje u ovaj sektor.^{189, 190}

Sredstva koja se za zaštitu prirode opredeljuju iz Zelenog fonda vezana su za aktivnosti koje se odnose na pošumljavanje i koje bi nominalno trebalo da doprinesu zaštiti prirode i očuvanju predeonog diverziteta, a dodeljuju se različitim pravnim licima po konkursu koje raspisuje Ministarstvo zaštite životne sredine. Godišnje se za ovu stavku izdvoji oko 40 miliona dinara, ali javnosti nisu dostupni izveštaji o realizaciji pojedinačnih projekata. Imajući u vidu da pošumljavanje, ako nije usklađeno sa specifičnim potrebama očuvanja staništa i vrsta, ne obezbeđuje zaštitu prirode, upitno je koliko budžetska sredstva namenjena za ove aktivnosti zaista doprinose unapređenju zaštite prirode. Nedostatak informacija o detaljima sprovođenja projekata pošumljavanja, onemogućava da javnost dođe do saznanja da li uložena sredstva suštinski doprinose zaštiti prirode i očuvanju predeonog diverziteta.

Tokom 2019. godine nastavljena su ulaganja u uspostavljanje ekološke mreže Republike Srbije i ekološke mreže Evropske unije (NATURA 2000) iz budžetskih

188 „Službeni glasnik Republike Srbije“, br. 80/2011, dostupno na: <http://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/strategija/2011/80/1/reg>

189 <https://www.ekologija.gov.rs/wp-content/uploads/informator/IZVR%C5%A0ENJE%20BUD%C5%BDETA%202019.pdf>

190 <http://www.parlament.gov.rs/upload/archive/files/cir/pdf/zakoni/2019/BUDZET%202020.pdf>

sredstava Republike Srbije kroz pružanje podrške radu Zavoda za zaštite prirode i kroz pretpristupne fondove Evropske unije. Ukupna vrednost ovih poslova iznosi oko 14,9 miliona dinara.¹⁹¹ Pored toga, kroz IPA program Evropske unije finansiran je projekat za nastavak podrške implementaciji Poglavlja 27 u oblasti zaštite prirode, konkretno za uspostavljanje NATURA 2000 mreže u Republici Srbiji.¹⁹² Sredstva su kroz dugotrajni tender, dodeljena konzorcijumu okupljenom oko firme *Eptisa d.o.o.* koja koordiniše ovim projektom. Za sprovođenje ovog projekta Evropska unija je donirala gotovo 1,5 miliona evra.

191 <http://portal.ujn.gov.rs/RezultatiPretrage.aspx?tab=1&pocetna=1&tp=F1KlmN+JuNI=&nnar=OvHT0c99O-MLWsq+56Oeh4ox1WYxFmSpGpMjJ6frDW2C9lggL+FqgTowl8hrml326CKBcjOoU2scq7yhNN7AoLQ==>

192 <http://www.zzps.rs/wp/povodom-ekoloske-mreze-srbije-i-evropske-mreze-zastite-prirode-natura-2000/?script=lat>

Preporuke

Strateški i zakonodavni okvir

- 1.** Doneti novi Zakon o zaštiti prirode, ili izmeniti i dopuniti važeći u pogledu proglašavanja i upravljanja zaštićenim područjima, naročito: preciznim određivanjem rokova za podnošenje studija zaštite, obaveštavanje o početku postupka zaštite i donošenje akta o proglašenju; usklađivanjem kategorizacije zaštićenih područja s kategorizacijom Međunarodne unije za zaštitu prirode; unapređenjem modela upravljanja u režimima zaštite u skladu sa specifičnim potrebama različitih područja; unapređenjem određivanja i sprovođenje režima i mera zaštite, posebno biomonitoringa.
- 2.** Doneti Uredbu o oceni prihvatljivosti, kao i odgovarajuće izmene i dopune Zakona o strateškoj proceni uticaja na životnu sredinu i Zakona o proceni uticaja na životnu sredinu, koje će uspostaviti potrebne standarde za odobravanje planova i projekata koji mogu imati uticaj na ekološku mrežu, u skladu s paragrafom 3) člana 6. Direktive o staništima.
- 3.** Izraditi i usvojiti Strategiju zaštite prirode i ostale strateške dokumente u skladu sa Zakonom o zaštiti prirode i Zakonom o planskom sistemu, u potpunosti u skladu sa Strategijom o biodiverzitetu EU.
- 4.** Izmeniti i dopuniti Pravilnik o proglašenju i zaštiti strogo zaštićenih i zaštićenih vrsta biljaka, životinja i gljiva i Pravilnik o proglašavanju lovostajem zaštićenih vrsta divljači tako da u potpunosti budu transponovane odredbe Direktive o staništima i Direktive o pticama koje se odnose na lov.

5. Izraditi i usvojiti dokument kojim bi se precizno utvrdio sled i način postupanja nadležnih organa prilikom otkrivanja slučajeva trovanja, ali i drugih slučajeva nezakonitih radnji nad divljim vrstama.
6. Unaprediti saradnju u procesima donošenja planskih dokumenata i propisa između sektora zaštite prirode, sektora energetike, sektora za prostorno planiranje i urbanizam i sektora za građevinske poslove, posebno onih kojima se uređuju i na koje se primenjuju postupci Procene uticaja na životnu sredinu i Strateške procene uticaja na životnu sredinu.
7. Unaprediti učešće organizacija civilnog društva u procesima pripreme, donošenja i praćenja primene propisa, prevashodno uključivanjem u ranoj fazi izrade, u skladu sa Uredbom o metodologiji upravljanja javnim politikama, analizi efekata javnih politika, a i propisa i sadržaju pojedinačnih dokumenata javnih politika¹⁹³ i Smernicama za uključivanje organizacija civilnog društva u proces izrade propisa Vlade Republike Srbije.¹⁹⁴

Sprovođenje propisa

8. Učiniti pregovaračku poziciju za oblast zaštite prirode javnom i uključiti organizacije civilnog društva u proces pregovaranja.
9. Unaprediti kapacitete Ministarstva zaštite životne sredine, te unaprediti saradnju i obezbediti otvoren protok informacija između različitih sektora u okviru Ministarstva.
10. Unaprediti kapacitete zavoda za zaštitu prirode (pokrajinskog i republičkog) kroz povećanje broja i osposobljenosti zaposlenih, kao i unapređenje tehničkih kapaciteta.
11. Nastaviti kontinuiranu izgradnju kapaciteta policije, inspekcije, tužilaštva i sudstva za sprovođenje propisa koje se odnose na zaštitu vrsta i staništa, uz saradnju sa stručnim organizacijama civilnog društva.

- 12.** Unaprediti godišnje planove inspeksijskog nadzora i njihovo sprovođenje u zaštićenim područjima, odnosno područjima ekološke mreže, kako bi se onemogućilo prekomerno korišćenje prirodnih resursa i nezakonite radnje, te obezbedilo očuvanje prirodnih vrednosti ovih područja.
- 13.** Jačati saradnju između svih aktera da bi se sprečila korupcija u sektoru za zaštitu prirode (naročito ona povezana s nezakonitim korišćenjem šuma, vodnih resursa i lovom).
- 14.** Obezbediti aktivniji rad nadležnog Ministarstva na rešavanju problema i sprečavanju kršenja odredaba Međunarodne konvencije o očuvanju evropske divlje flore i faune i prirodnih staništa u Republici Srbiji.
- 15.** Obezbediti redovno i odgovarajuće izveštavanje prema potvrđenim međunarodnim ugovorima u oblasti zaštite prirode (naročito prema Konvenciji o očuvanju evropske divlje flore i faune i prirodnih staništa, Konvenciji o očuvanju migratornih vrsta divljih životinja i CITES konvenciji).
- 16.** Propisati mere za očuvanje, obnavljanje i unapređenje stanja područja ekološke mreže, kroz participativan proces, u kom bi učestvovala stručne organizacije državnih organa i civilnog društva, kao i korisnici prostora.

Finansiranje

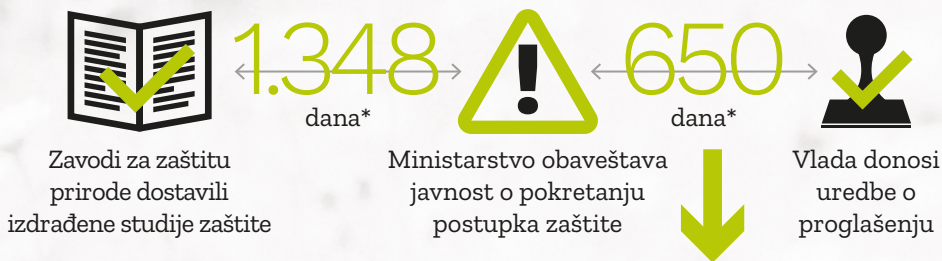
- 17.** Obezbediti odgovarajuće i svrsishodno finansiranje zaštite prirode iz Zelenog fonda u skladu s potrebama zaštite prirode (utvrditi prioritete i kriterijume za dodelu sredstava).
- 18.** Nastaviti redovno finansiranje aktivnosti na uspostavljanju ekološke mreže Republike Srbije i NATURA 2000 mreže, uz potpuno i redovno izveštavanje o sprovedenim aktivnostima i utrošenim sredstvima.
- 19.** Obezbediti raspoređivanje odgovarajućih sredstava u budžetu za zaštitu prirode i redovno i detaljno izveštavanje o njihovom utrošku; izdvojiti više sredstava za praktičnu zaštitu vrsta i staništa.

ZAŠTITA PRIRODE

POSTUPAK ZAŠTITE PRIRODNIH PODRUČJA

Uredbe o proglašenju zaštićenih područja donesene su **PROSEČNO 1.102 DANA** nakon što su se prvi put našle u planovima rada Vlade Republike Srbije**

period kada područja **NISU IMALA UPRAVLJAČA** koji bi doneo i sprovodio planove upravljanja

BROJKE U 2019. GODINI

Za **OSAM ZAŠTIĆENIH PODRUČJA** donete su uredbu o proglašenju **JEDNO PODRUČJE** ujedno ispunjava kriterijume **NATURA 2000** ekološke mreže

NIJE PROGLAŠENO

14

zaštićenih područja predviđenih Planom rada Vlade Republike Srbije za 2019. godinu

CEO POSTUPAK ZAŠTITE PROSEČNO JE TRAJAO

1.998 dana

~5,5 GODINA

* Prosečno trajanje postupka u danima

** Jedna od uredbi o proglašenju nije prethodno bila u planovima rada Vlade Republike Srbije.

KOALICIJA 27

